

Mažeme běžky, tedy jedeme

Redakce Kateřina Sekyrková

"Nelze vždy namazat lyže ideálně, nanejvýš optimálně. Ani velké chytré příručky vám nepomůžou namazat dobře. Když však budete dodržovat určité zásady, pojedete se vám určitě lépe", začal náš rozhovor jeden ze servismanů "J 50" Ing. Martin Novotný.

Koupím si lyže a slíbím si, že o tyhle se už budu starat. Co taková prvotní péče obnáší?

Napuštění voskem, tzv. gliderování. Nejde o nic jiného než o zažehlení červeného nebo základového vosku, popřípadě technického parafínu na skluznici, u lyží na klasiku se vynechává mazací komora. Žehlička musí ve vosku plavat, nesmí jezdit po suché skluznici, hrozí tak její přepálení. Pokud máte lihovou žehličku, dejte pozor na saze, které by po zažehlení plnily funkci brzdného písku. Po zchladnutí skluznice na pokojovou teplotu se vosk škrabkou stáhne a celá operace se opakuje alespoň třikrát.

Co gliderováním dosáhnu?

Jde vlastně o **impregnaci skluznice**, která nejezdí po sněhu, ale po vodě, vznikající třením mezi skluznicí a sněhem. Voda skluznici vysušuje a zbavuje ji požadovaných vlastností. Vysušené a zoxidované skluznice poznáte podle chloupků a naředlé barvy.

Lyže nejsou napuštěné již od výrobce?

To by bylo příliš drahé.

Všechny typy skluznic se napouštějí stejně?

Závodní se napouštějí speciálními vosky s fluorem, některé obsahují i karbon.

Zmínil jste pojem mazací komora. Jak zjistím, odkud kam můžu nanést stoupací vosk, pro který je mazací komora vymezena?

Velikost mazací komory udávají dvě hodnoty. **Sjezdové vosky** nanáším na tu část skluznice, která se při zatížení oběma nohama dotýká tvrdé podložky pod lyží. Oblouk, který vznikne pod lyží, na kterou si stoupnu jednou nohou, je účinné místo odrazu a vhodná část pro aplikaci **stoupacích vosků**. Prostor na mazání se však mění podle druhu sněhu. U měkkého sněhu se prostor pro stoupací vosky zmenšuje, u tvrdého naopak zvětšuje, ale to platí spíše pro závodníky, kteří mají tvrdší lyže, turisté měkkí lyže většinou proslápnou. Je dobré si uvědomit, že vosk se sjede dozadu, proto čím měkkí vosk, tím by se měl dát více dopředu. Výjimkou je zažehlený **klistr**, který by se již neměl po skluznici příliš pohybovat. Mazat pod patu tak není zcela přesné vyjádření mazacího prostoru. Odrážecí vosk se v praxi maže o stopu dopředu, tedy tam, kde se lyžař odráží, a tím není pata, ale špička boty. Stoupací vosk se tedy maže pod špičku.

Lyže se musí vyčistit po každé jízdě, je tedy třeba je i znovu napustit?

Skatové lyže a sjezdové části klasických lyží se nemusí čistit po každé jízdě, nebo na ně stačí měděný kartáč. Potom je třeba je znovu napustit odpovídajícím voskem. Mazací komora klasických lyží by se měla smýt pokaždé, je nesmysl vrstvit nový vosk na špínu, která bude vždycky drhnout.

Existují přípravky, které jsou určeny na smývání skluznice?

Je jich celá řada, přičemž nejlacinější smývač je rozhodně šetrnější než technická rozpouštědla, která se hojně používají. Šetrně zde není na místě, benzin i tetrachlor skluznici vysušují.

Jak se lyže zakonzervovávají a nejšetrněji uskladňují do příští zimy?

Po sezóně odstraňte zbytky vosků smývačem, nakonzervujte skluznici jakýmkoli napouštěcím voskem, tzn. vosk nakapte a zažehlete, ale nestahujte ho. Dnešní laminátové lyže se skladují poměrně snadno, jen by neměly být zatížené a pokud je budete vázat, tak skluznici k sobě. Vrátime se zpět k samotnému mazání lyží těsně před jízdou. Jak se liší postup při přípravě lyží pro obyčejného turistu a závodního běžkaře? V manuální práci se to neodlišuje, ale člověku, který se neumí tak dobře odrazit, dám o stupeň měkkí vosk. Znáám běžkaře, kteří se umí odrazit i bez vosku, ale ti jsou běžkařením odkojeni.

Při výběru vhodného vosku je pro mě směrodatná teplota vzduchu nebo sněhu?

Na turistických voscích jsou uváděny teploty vzduchu. V minusových teplotách bývají větší teplotní výkyvy, a tak se přechází na teplotu sněhu a sleduje její vývoj - **setrvačnost teploty** sněhu a vzduchu se liší. Proto se čím dál tím zajímavějším údajem stává vlhkost sněhu (měří se elektrickým vlhkoměrem), zejména vzhledem k častěji používaným fluorovým voskům. S větším procentuálním množstvím fluoru se zvyšuje skluznost, čím větší vlhkost, tím větší rozdíl pozorujete. Na suchém sněhu bude rozdíl mezi

fluorovým a nefluorovým voskem minimální.

Má druh skluznice vliv na použitý vosk?

Ne, všechny skluznice jsou polyethylenové, ale bývají obohacené karbonem, fluorem nebo keramickými vlákny, které jim dodávají kromě vlastností i charakteristickou barvu. Je ale například nesmysl mazat na **transparentní skluznici**, tedy bez příměsí, karbonové vosky. Jde spíše o módu, karbon je dobrý na zmrzlý sníh, na mokrém jarním sněhu vám nepomůže, tam jsou nejlepší tzv. vodní lyže s transparentní skluznicí.

Je rozdíl mezi vosky na bruslení a na klasiku?

Bruslařské jsou již zmiňované **glidery** - skluzné vosky pokrývající celou teplotní strukturu. Stoupací vosky jsou určené ke stoupání a vyrábí se ve dvou provedeních: pevné (špalky) a tekuté (klistry) na staré sněhy.

Jak nejlépe a nejopatrněji se klistry rozetírají?

Nabízí se mnoho způsobů - od dlaně přes stěrku až po žehličku. Dlaň není nejvhodnější, protože je slaná a klistr se z ruky špatně odstraňuje (pomůže Indulona). Korek zase zanesete a možná i přilepíte. Nejlepší je tedy stěrka nebo žehlička. Červený a žlutý se nezažehluje, změnily by se tím jejich fyzikální vlastnosti a klesly by o několik stupňů dolů. Fialový, modrý a zelený se naopak bez zažehlení na ostrém sněhu neudrží.

Jaké vosky a příslušenství by měl s sebou lyžař mít na každou túru?

Záleží na délce plánované túry, vosky většinou vydrží asi tak 50 km, ale počet kilometrů se liší dle značek vosků. Levné vosky vydrží maximálně 10 km, takže nakonec se prodraží. Více vosků v ledvince bude mít zřejmě běžkař v Krkonoších, kde může přejít i 300 výškových metrů, než turista na Šumavě. Dá se doporučit 4-5 základních vosků, ale ne univerzální, to nefunguje. Vosky volte spíše měkkí pro případ podkluzování lyže a vezměte si s sebou škrabku na odstranění zbytečného vosku. V nouzi můžete vosk sundat i starým kapesním nožem, i když kov by neměl na skluznici vůbec přijít - je to nouzové řešení na cestách a na závodech. U klistrů nezapomeňte na smývač, lze tak zareagovat na změnu ledové plochy ve sněh. Při vrstvení vosků na skluznici dodržujte určitá pravidla, jako je nanášení měkkého vosku na tvrdý a ne obráceně. Výjimkou je zažehlení modrého klistru a až poté mazání tvrdým voskem. Klistr tak někdy funguje jako lepidlo na tvrdé vosky, ale to je tip spíše pro závodníky.

Co všechno může obyčejný běžkař udělat pro to, aby si řekl, dneska jsem namazal dobře?

Neexistuje žádná jednoduchá kuchařka, vyhledávání servismani mají za sebou dlouholetou praxi a neustálé zkoušení různých kombinací vosků. Základní informace pro turisty jsou na obalech vosků, nuance mezi jednotlivými značkami je nepřenositelná, ten cit se nedá naučit nebo přečíst. Ale na klasiku lze doporučit následující postup: určit mazací komoru, namazat špičku a patu lyže jako na skate, stoupací vosk nanést na nenagliderovanou část skluznice - na nový sníh použít tuhé vosky (namazat v několika tenkých vrstvách, na cca 10 km jedna vrstva) , na starý sníh klistr. Na starý zmrzlý sníh až led nejlépe klistr zelený, modrý se zažehluje a při jemném poprašku zbytku sněhu se přetáhne tuhým voskem, u starého mokrého sněhu rozetřete klistr stěrku. Maže a korkuje se vždy směrem od špičky k patě, jinak vlastně vytváříte protišupiny.

Děkuji za rozhovor a přeji všem dlouhý skluz a bílé stopy.